

nancial resources for Ukrainian business"]. <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/fin-result-1-dostup-do-finansuvannya-msp-1.pdf>

Taras Gagalyuk. (2024). APD – Association for Promotion of Democratic Culture. Ukraine 01 (PDF). https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/APD_Taras_Gagalyuk_UA_01.pdf

The World Bank Group. WBG Finances One – Ukraine. <https://financesone.worldbank.org/countries/ukraine>

Стаття надійшла до редакції / Received: 07.03.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 20.03.2026
Оприлюднено / Published: 30.04.2026

УДК 339.543:336.2:005.52

JEL: F13; H26; H71; F31

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-3-490-502>

МИТНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В УКРАЇНІ: ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

©2026 РУДИК Н. В., БОРОДЕНКО Т. М., ШКОЛЯРЕНКО А. Ю.

УДК 339.543:336.2:005.52

JEL: F13; H26; H71; F31

Рудик Н. В., Бороденко Т. М., Школярєнко А. Ю. Митний ризик-менеджмент в Україні: практика впровадження в умовах євроінтеграції

У статті розглядається функціонування системи митного управління ризиками в Україні в контексті процесу євроінтеграції та змін у зовнішньоекономічному середовищі. Актуальність теми пов'язана з тим, що державі необхідно одночасно забезпечувати фіскальну ефективність і спрощувати міжнародну торгівлю в умовах зростання обсягу ввезеного товару, цифровізації процедур і ускладнення логістичних ланцюгів. Традиційні методи митного контролю в сучасних умовах втрачають свою ефективність, тому є потреба в упровадженні ризик-орієнтованих підходів, цифрових технологій і аналітичних інструментів. Метою дослідження є визначення впливу управління митними ризиками на ефективність адміністрування митних платежів і формування бюджетних доходів, а також обґрунтування напрямів його вдосконалення з урахуванням міжнародних стандартів і викликів цифровізації. У дослідженні застосовано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, статистичні методи та прогнозування. Досліджено зміни в динаміці декларування товарів і структур зовнішньоекономічної діяльності у 2020–2024 роках, що дали змогу простежити істотне падіння показників у 2022 році через кризові явища та їхнє поступове відновлення. З'ясовано, що саме імпорتنі операції є домінуючими у формуванні митних надходжень, а податок на додану вартість з імпорту займає ключове місце серед джерел надходжень Державного бюджету України. Доведено, що запровадження інформаційних технологій і створення автоматизованої системи управління ризиками сприяє підвищенню прозорості процедур, скороченню часу оформлення вантажів та оптимізації заходів контролю. Водночас виявлено, що інформаційні ресурси повністю не уніфіковані, недостатньо активно використовується аналітика даних, існує потреба в розвитку пост-митного аудиту та вдосконалення процесу митного ризик-менеджменту.

Ключові слова: митний ризик-менеджмент; митні платежі; зовнішньоекономічна діяльність; ПДВ; акцизний податок; мито; партнерство заради сталого розвитку; євроінтеграція; фінансова безпека; Державний бюджет України; доходи бюджету; митний контроль; цифровізація митних процедур.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 29.

Рудик Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені В. М. Федосова, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: rudyk.natalia@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4367-0392>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-8708-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203370416>

Бороденко Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені В. М. Федосова, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: borodenko.tetiana@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3202-5491>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/JCP-0450-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59970656900>

Школярєнко Аліна Юріївна – державний інспектор відділу митного оформлення номер 1 митного поста «Спеціалізований», Київська митниця Державної митної служби (бульвар Вацлава Гавела, 8а, Київ, 03124, Україна)

E-mail: alina6stelmah@gmail.com

UDC 339.543:336.2:005.52

JEL: F13; H26; H71; F31

Rudyk N. V., Borodenko T. M., Shkoliarenko A. Yu. Customs Risk Management in Ukraine: Practices and Implementation in the Context of European Integration

The article examines the functioning of the customs risk management system in Ukraine in the context of the European integration process and changes in the external economic environment. The relevance of the topic is related to the fact that the State needs to simultaneously ensure fiscal efficiency and simplify international trade amid the growth of imported goods, digitalization of procedures, and complication of logistics chains. Traditional customs control methods are

losing their efficiency under current conditions, which creates the need for the implementation of risk-oriented approaches, digital technologies, and analytical tools. The aim of the study is to determine the impact of customs risk management on the efficiency of customs duty administration and the formation of budget revenues, as well as to substantiate directions for its improvement, taking into account international standards and challenges of digitalization. The study employs general scientific and specialized methods, in particular analysis and synthesis, comparison, generalization, statistical methods, and forecasting. Changes in the dynamics of goods declaration and the structure of foreign economic activity in 2020–2024 have been studied, which made it possible to trace a significant decline in indicators in 2022 due to crisis phenomena and their gradual recovery. It has been found that it is precisely import operations that dominate in the formation of customs revenues, and the value-added tax on imports occupies a key place among the sources of revenue for the State Budget of Ukraine. It has been proved that the introduction of information technologies and the creation of an automated risk management system contribute to increasing the transparency of procedures, reducing cargo processing times, and optimizing control measures. At the same time, it has been revealed that information resources are not fully unified, data analytics is not used actively enough, and there is a need for the development of post-customs audit and improvement of the customs risk management process.

Keywords: customs risk management; customs payments; foreign economic activity; VAT; excise tax; duty; partnership for sustainable development; European integration; financial security; State Budget of Ukraine; budget revenues; customs control; digitalization of customs procedures.

Fig.: 4. Tabl.: 3. Bibl.: 29.

Rudyk Nataliia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance named after V. M. Fedosov, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Beresteiskyi Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: rudyk.nataliia@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4367-0392>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-8708-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57203370416>

Borodenko Tetiana M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance named after V. M. Fedosov, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Beresteiskyi Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: borodenko.tetiana@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3202-5491>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/JCP-0450-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=59970656900>

Shkoliarenko Alina Yu. – State inspector, Customs Clearance Department No. 1 of the Specialized Customs Post, Kyiv Customs of the State Customs Service (8a Vatslava Havela Blvd., Kyiv, 03124, Ukraine)

E-mail: alina6stelmah@gmail.com

В умовах посилення глобальної конкуренції та динамічної трансформації світових торговельних потоків митні адміністрації змушені переосмислювати традиційні механізми адміністрування платежів. Сучасні ланцюги постачання відзначаються складною маршрутизацією, множинністю учасників і зростанням частки дрібних відправлень, що суттєво ускладнює застосування класичних інструментів контролю. За таких обставин забезпечення фіскальної результативності та належної пропускної спроможності кордону вже не може ґрунтуватися виключно на посиленні фізичного нагляду чи збільшенні кількості перевірок. Натомість ключового значення набуває впровадження ризик-орієнтованих підходів, цифрових систем управління процесами та формалізованої взаємодії з бізнесом. Саме поєднання аналітики даних, прогнозування та спільної відповідальності за дотримання митних правил формує сучасну модель адміністрування митних платежів. Додаткової актуальності цій проблематиці надає те, що митна система України функціонує в умовах необхідності одночасного посилення фіскальної дисципліни, протидії правопорушенням і прискорення переміщення товарів через кордон.

Розширення обсягів міжнародної торгівлі, активне зростання електронної комерції та трансформація структури імпорту суттєво підвищили

навантаження на митні органи. Водночас від них вимагається забезпечення точного й адресного контролю без створення надмірних регуляторних бар'єрів для добросовісних суб'єктів господарювання. У такому контексті розбудова ефективної системи управління ризиками виступає ключовою передумовою зміцнення економічної безпеки держави та підвищення ефективності адміністрування митних платежів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний науковий доробок у сфері управління митними ризиками та наявність численних практичних досліджень, які підтверджують ефективність ризик-орієнтованих підходів, багато ключових аспектів залишаються недостатньо висвітленими та спірними питаннями. Насамперед, слід більше уваги в науці приділити питанню адаптації міжнародних стандартів управління митними ризиками до специфіки функціонування національної митної системи України, зокрема з урахуванням воєнних викликів, нестабільності зовнішньоекономічного середовища, курсових коливань валют.

Не всі аспекти досить розкриті та стосуються оцінки ефективності управління митними ризиками не тільки з позиції гарантування податкових надходжень, але й в контексті оптимізації часу митного затвердження, зниження адміністратив-

ного навантаження на бізнес і забезпечення балансу між контролем і сприянням торгівлі. Особливу увагу заслуговує інтеграція сучасних цифрових інструментів, аналітики даних, технологій машинного навчання в процеси розробки та оновлення профілів ризиків, яке в умовах стрімкої цифровізації митних процедур має стратегічне значення.

Вплив структурних змін у зовнішній торгівлі, зростання ролі електронної комерції, трансформації логістичних ланцюгів на ефективність функціонування системи управління ризиками визначають необхідність додаткових досліджень. Треба обґрунтувати механізми міжвідомчої взаємодії, пост-митного аудиту, а також застосування ризик-орієнтованих підходів на всіх стадіях адміністрування митних платежів. Отже, потреба в системному дослідженні інституційних, методичних і технологічних аспектів удосконалення управління митними ризиками в Україні в контексті євроінтеграції є об'єктивною та зумовлює актуальність і спрямованість цього дослідження.

Тому *метою* даної статті є комплексне дослідження функціонування системи митного ризик-менеджменту в Україні в умовах євроінтеграції, оцінювання її впливу на ефективність адміністрування митних платежів та формування дохідної частини державного бюджету, а також обґрунтування напрямів удосконалення ризик-орієнтованих підходів з урахуванням сучасних викликів цифровізації, трансформації зовнішньоекономічної діяльності та адаптації до міжнародних стандартів.

Для досягнення мети було сформовано такі *завдання*: дослідити теоретичні засади та нормативно-правове забезпечення митного ризик-менеджменту в Україні в умовах євроінтеграції; здійснити оцінювання ефективності митного адміністрування на основі аналізу митних платежів, показників декларування та застосування АСУР; обґрунтувати напрями вдосконалення системи управління митними ризиками з урахуванням сучасних викликів і міжнародних стандартів.

Опис методики (структури, послідовності) проведення дослідження. Для здійснення поставленої мети та досягнення визначених цілей у роботі застосовано комплекс різних методів, зокрема такі, як аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, а також методи статистики (групування та описової статистики). Ідейною основою дослідження є бібліографія на тему організації митних операцій у контексті управління ризиками в митній справі, а також емпіричні дані, які становлять практичний інтерес.

Узагальнення передбачає вивчення минулого (витримане) та майбутнього (стратегічне) дослідження розвитку системи управління ризиками в

митній справі на тлі змін зовнішньоекономічного середовища. Для моделювання можливих варіацій у рівні ефективності митного адміністрування та доходів від митних платежів використані методи прогнозування зі статистикою, а також інструменти програмного забезпечення Microsoft Excel 365.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На тлі безпрецедентних економічних зрушень і кардинальних геополітичних трансформацій, що неминуче відбилися на кожній грані господарського розвитку, проблематика адміністрування митних платежів, поряд із системним митним ризик-менеджментом, набула виняткової значущості в сучасних наукових дискусіях і фахових публікаціях. Відповідно, не дивно, що питання митного ризик-менеджменту постійно перебувають у центрі уваги вітчизняних та іноземних науковців, які прискіплюють досліджують як специфіку управління митними ризиками, так і розробку стратегічних підходів, що адекватні нинішнім динамічним умовам.

Фундаментом цих стратегічних орієнтирів є гармонійне поєднання прагнення до максимально можливого спрощення механізмів міжнародної торгівлі з безумовним забезпеченням фіскальної цілісності держави та підтриманням безкомпромісного рівня безпеки, водночас створюючи сприятливіші умови та значно спрощуючи митні операції для всіх сумлінних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Емпіричне дослідження, проведене Аль-Шбайлом Т. [1] та його колегами на базі шестисот спостережень з Йорданської митниці, переконливо продемонструвало, що використання критеріїв цільового управління ризиками значно посилює механізми захисту державних податкових надходжень. Водночас Кім С. [2] і співавтори зафіксували успіх інтеграції цифрових митних систем, розроблених Кореєю митною службою, з платформами управління ризиками, презентувавши при цьому систематизовані кількісні показники, що ілюструють ефективність такої синергії. Крім того, проблематика цифровізації митного ризик-менеджменту перебуває в епіцентрі уваги як вітчизняних науковців, так і практиків; зокрема, такі дослідники, як Єрешко К., Хома О., Пислиця А. [3]. Каркліна-Адмін А С. та ін. [4] разом з іншими дослідниками узагальнили наукові концепції, сформовані протягом 2005–2024 років, виокремивши при цьому фундаментальні детермінанти, що визначають ефективність митного ризик-менеджменту, та окреслили актуальні виклики, які стоять перед ним, включаючи, крім іншого, перманентну обмеженість ресурсів і непередбачуваний вплив геополітичних обставин.

Проте, незважаючи на значні досягнення, низка методологічних і практичних питань у цій сфері залишається нерозв'язаною, потребуючи подальшого ретельного аналізу та пошуку інноваційних підходів. Так, наприклад, Транг Т. і його колеги [5] аргументують, що класичні стратегії митного контролю демонструють знижену ефективність, особливо в умовах хронічного дефіциту ресурсів та безперервного збільшення обсягів глобальної комерції, що, своєю чергою, диктує нагальну потребу в імplementації новаторських концепцій, таких як парадигма «розумної митниці». Ільонен М. і Авен Т. [6] постійно наголошують на критичній важливості поглибленої інтеграції передових систем аналітичної розвідки з механізмами ефективного управління ризиками.

Результати проведених досліджень уніфіковано демонструють, що митний ризик-менеджмент, попри свою доведену ефективність як інструмент забезпечення фіскальної результативності держави, тим не менш, не може функціонувати оптимально без систематичної модернізації та адекватного ресурсного забезпечення. Варто зазначити, що у вітчизняному науковому дискурсі ці ж проблеми системно аналізуються та розкриваються в численних працях, зокрема в дослідженнях Коломієць Г., Волковського Є., Пислиці А. [7], а також Рудик Н., Славкової А. та Захожая К. [8], і, що не менш важливо, у спільних роботах Захожая К., Бороденко Т. і Коломієць Г. [9], які зосереджують свою увагу на вивченні сучасних викликів, що стоять перед митним посередництвом, на еволюції та ролі митного пост-аудиту в умовах перманентних динамічних змін і тотальної невизначеності, розглядаючи всі ці аспекти як невіддільні компоненти цілісної системи митного ризик-менеджменту. Одночасно з цим дослідники під керівництвом Аль-Абабне Х. [10] акцентують особливу увагу на визначальній значущості ефективного митного ризик-менеджменту, особливо в контексті його застосування у сфері зовнішньоекономічної діяльності в період різноманітних кризових явищ.

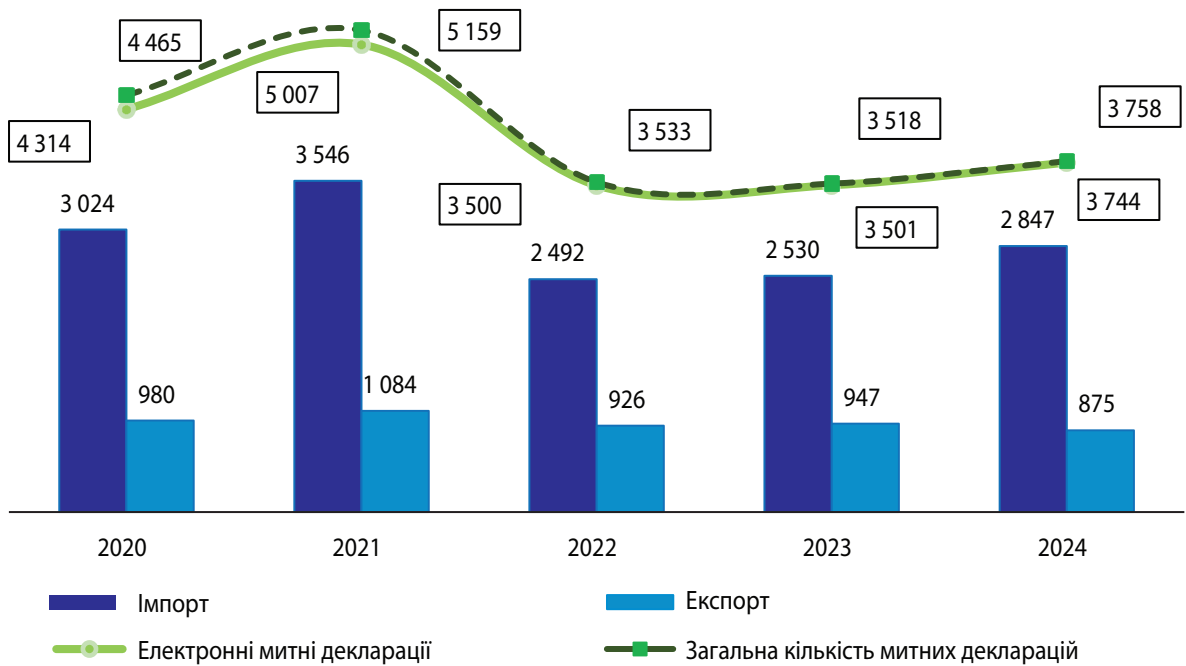
Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Система управління ризиками в митній сфері формується передусім не технічними алгоритмами, а нормативно закріпленими правилами функціонування. Підходи до ідентифікації ризиків, відбору операцій для перевірки та нарахування належних платежів безпосередньо залежать від змісту норм, закріплених у відповідних нормативно-правових актах. В Україні митне адміністрування здійснюється в межах взаємодії положень Митного кодексу України [11], Податкового кодексу України [12] та Бюджетного кодексу Украї-

ни [13]. Саме ці кодифіковані акти визначають базові принципи, цілі та загальний напрям митної діяльності, тоді як практичні механізми реалізації процедур деталізуються в підзаконних нормативних актах. Водночас стратегічними орієнтирами для розвитку національної системи ризик-менеджменту виступають міжнародні стандарти Світової організації торгівлі [14] та правові засади Європейського Союзу, зокрема Union Customs Code [15] і програма Authorised Economic Operator [16]. Зазначені документи формують сучасну концепцію ризик-орієнтованого контролю, що ґрунтується на цифровізації процесів, інтеграції інформаційних систем та інституціоналізованій взаємодії з приватним сектором.

В умовах сучасних трансформаційних процесів зростає потреба у ґрунтовній оцінці результативності митного адміністрування не лише як інструменту мобілізації бюджетних надходжень, але і як комплексного механізму, спрямованого на забезпечення збалансування фіскальних інтересів держави та формування сприятливого середовища для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Особливої актуальності ця проблема набуває у процесі аналізу тенденцій формування дохідної частини Державного бюджету України за рахунок митних платежів. У цьому контексті важливо не обмежуватися фіксацією динаміки надходжень, а здійснювати оцінку ефективності інструментів їх адміністрування.

Комплексний підхід до оцінювання ефективності системи адміністрування митних платежів передбачає дослідження не лише абсолютних показників бюджетних надходжень, але й аналіз індикаторів, що характеризують організаційно-управлінські та операційні аспекти діяльності митних органів. Важливу аналітичну роль у цьому контексті відіграють показники спеціальної митної статистики декларування, які дозволяють оцінити інтенсивність зовнішньоекономічних операцій, рівень цифровізації митних процедур і тенденції розвитку торговельних потоків. Водночас важливими індикаторами ефективності функціонування сучасної та прозорої митної системи є показники динаміки кількості митних декларацій, структура імпортно-експортних операцій, а також тенденції поширення електронного декларування. Зокрема, на *рис. 1* представлено динаміку показників спеціальної митної статистики, яка демонструє істотні коливання обсягів декларування упродовж 2020–2024 років.

Аналіз даних зі спеціальної митної статистики за період 2020–2024 років яскраво демонструє значні коливання в обсягах декларування. Спочат-

Рис. 1. Показники спеціальної митної статистики декларування 2020–2024 рр.

Джерело: систематизовано та розраховано авторами на основі даних [17].

ку ми бачили помітне зростання: якщо у 2020 році було подано 4465 митних декларацій, то вже наступного, 2021 року, ця цифра сягнула свого піку – 5159. Однак 2022 рік приніс драматичне падіння – кількість декларацій різко скоротилася до 3533. Це різке зниження, безумовно, стало прямим наслідком повномасштабної війни, що спровокувала як скорочення загальних обсягів зовнішньоторговельних операцій, так і значні логістичні виклики та обмеження. Подальша тенденція простежується як повільне, але впевнене повернення до нормального рівня зовнішньоекономічної активності. Так, у 2023 році було оформлено 3518 митних декларацій, і вже у 2024 році ми побачили відчутне зростання на 6,4%, що підняло показник до 3758. Ця позитивна траєкторія, безумовно, є свідченням того, що учасники зовнішньоекономічної діяльності крок за кроком пристосовуються до мінливих економічних реалій, а зовнішньоторговельні процеси демонструють хоча б часткову, але вкрай важливу стабілізацію.

Якщо поглянути на структурний аналіз зовнішньоекономічної діяльності, одразу стає очевидним стабільне переважання імпорту. Наприклад, у 2021 році саме імпортні операції формували значну частину, а саме – 69% від усього обсягу зовнішньоторговельного обігу. Хоча у 2022 році ми спостерігали досить суттєве зменшення, обсяги імпорту зараз крок за кроком відновлюються. Експорт же, навпаки, хоч і показує відносну стабільність, проте має чітку тенденцію до помірною,

але все ж таки зниження: у 2024 році цей показник скоротився на 7,6% порівняно з минулим роком. Ця досить нерівномірна динаміка не лише констатує факти, а й виразно підкреслює структурні особливості вітчизняної економіки. Не секрет, що саме імпорт традиційно був і залишається одним із найважливіших джерел наповнення Державного бюджету через митні надходження.

Один із найвиразніших трендів поточного періоду – це майже цілковита цифровізація митного декларування. Показово, що у 2020 році частка електронних декларацій становила близько 97%, тоді як до 2024 року цей показник практично досяг свого абсолютного максимуму – майже 100% (3744 із 3758 поданих декларацій). Цей беззаперечний перехід на цифрові рейки приносить із собою численні переваги: він не лише суттєво підвищує прозорість митних процедур, а й значно скорочує часові витрати на оформлення товарів, одночасно зменшуючи адміністративний тягар для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, саме електронний формат подання митної інформації стає справжнім катализатором для впровадження та повноцінного використання автоматизованих систем обробки даних. Це відкриває шлях до значного прискорення аналізу ризиків і, що не менш важливо, до відчутного посилення тих превентивних механізмів, які спрямовані на запобігання потенційним порушенням у митному законодавстві. Саме тому в умовах євроінтеграції

митний ризик-менеджмент повинен враховувати інтереси кожної держави. У табл. 1 систематизовано міжнародні стандарти, які регламентують митний ризик-менеджмент країна ЄС.

Зазначені в табл. 1 документи формують повний цикл: від попереднього скринінгу декларацій до пост-аудиту та зворотного зв'язку, що постійно оновлює профілі ризику. Для України вивчення досвіду та імплементація подібних практик означає не лише гармонізацію з ЄС, а й прямий шлях до підвищення якості доходів без уповільнення торгівлі. Також варто зазначити, що інтеграція управління митними ризиками в щоденні процеси має стати базовою операційною моделлю, а не додатковою опцією, оскільки вона переводить контроль із випадкових, часом суб'єктивних перевірок у

керовану систему, де людські, фінансові та матеріальні ресурси спрямовуються туди, де ймовірність порушень є найбільшою.

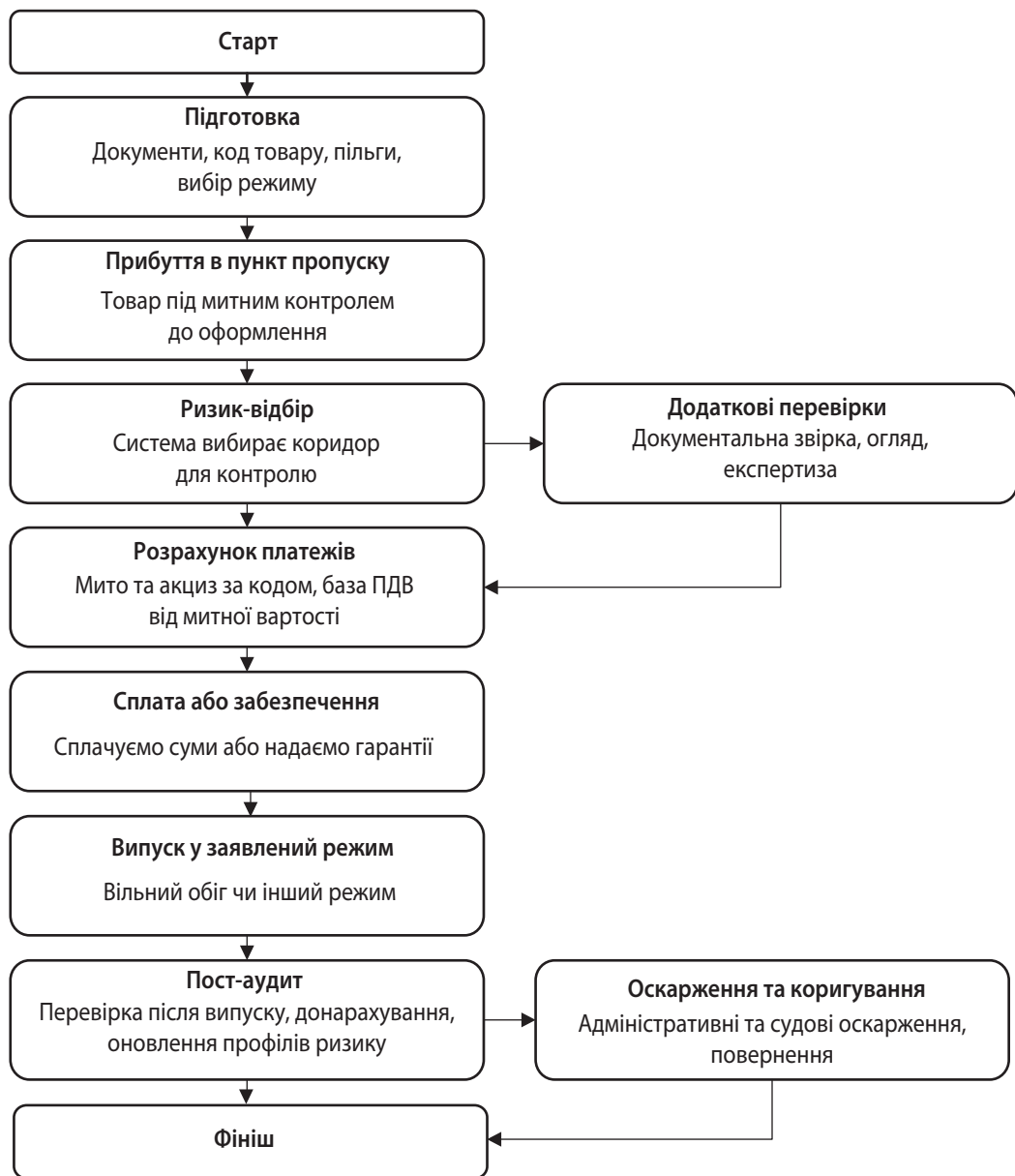
Наочно дію митного ризик-менеджменту можна представити схематично на рис. 2. В основі системи адміністрування митних платежів лежить складна мережа взаємозалежних компонентів, що діють як єдиний, злагоджений механізм. Ця архітектура, безперечно, вимагає чіткої концептуалізації, суворої регламентації та ефективного управління. Вона повинна охоплювати всі без винятку етапи циклу, починаючи з моменту подання митної декларації та закінчуючи безпосереднім зарахуванням фінансових надходжень до Державного бюджету, а також обов'язковим проведенням

Таблиця 1

Міжнародні стандарти, які регламентують митний ризик-менеджмент країнами ЄС

Стандарт	Ключові елементи	Значення для України
SAFE Framework of Standards [18]	Базові стандарти безпеки та спрощення: попередні електронні дані, єдиний ризик-орієнтований підхід, партнерство з бізнесом (АЕО), завчасне декларування, обмін ризик-інформацією	Зразок для побудови програм АЕО та раннього ризик-скринінгу
WCO Risk Management Compendium [19]	Методологія побудови СУР: ідентифікація, аналіз, оцінка, обробка, моніторинг і перегляд ризиків; інтеграція даних, розподіл ресурсів, KPI	Покроковий методичний базис для оновлення української СУР і навчання персоналу
Revised Kyoto Convention [20]	Прямий припис застосовувати ризик-аналіз для визначення обсягу контролю; вимоги до комплаєнс-вимірювання та аудит-орієнтованих контролів	Юридична основа для закріплення ризик-підходу в національному регулюванні
WTO Trade Facilitation Agreement [21]	Обов'язок країн впроваджувати системи ризик-менеджменту, мінімізація перешкод для торгівлі	Узгоджує національну СУР із зобов'язаннями України у сфері спрощення торгівлі
ISO 31000:2018 "Risk management – Guidelines" [22]	Принципи та процес управління ризиками, універсальні для держсектора	Забезпечує сумісність митної СУР з ширшими держстандартами ризик-менеджменту
EU Customs Risk Management Framework [23]	Єдині критерії ризику та Пріоритетні зони контролю (РСА), обмін ризик-інформацією в реальному часі, гармонізована практика контролю	Дорожня карта сумісності з ЄС: орієнтири для KPI, обміну даними та пріоритизації контролю
ICS2 (Import Control System 2) [24]	Попереднє декларування (ENS) для ризик-скринінгу до завантаження/ до прибуття на митницю; таргетування високоризикових товарів	Модель для розвитку попереднього аналізу ризиків
AEO (Authorised Economic Operator) [25]	Статус довіреного оператора за критеріями комплаєнсу, фінансової стійкості, безпеки та систем управління	Інструмент зменшення навантаження на кордоні та підвищення якості ризик-скринінгу
WCO Guidelines for Post-Clearance Audit (PCA) [26]	Зразок пост-аудиту як ключового елемента ризик-менеджменту; використання аудитів покращення профілів ризику	Інструмент аналізу ефективності діяльності регіональних митниць

Джерело: систематизовано авторами на основі досліджених джерел.

Рис. 2. Процес адміністрування митних платежів та управління митними ризиками

Джерело: складено авторами на основі [11–23] та практичного досвіду.

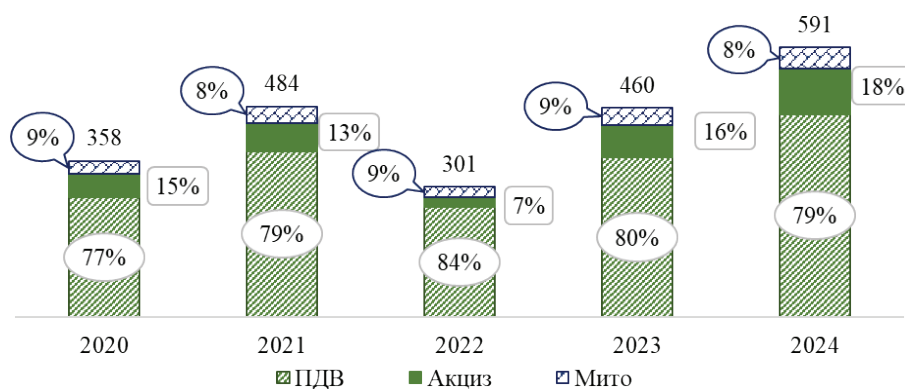
ретельного постмитного аудиту. Саме в рамках цієї комплексної системи здійснюються численні контрольні заходи: ретельна перевірка заявленої митної вартості, точна класифікація товарів відповідно до їхніх кодів, безпомилкове визначення країни походження, коректне застосування всіх пільг, передбачених чинним законодавством. Крім того, невід’ємною частиною процесу є впровадження та активне використання ризик-орієнтованих алгоритмів як на стадії безпосереднього митного оформлення, так і під час подальшого документального контролю після остаточного випуску товарів.

Разом із тим, варто чітко усвідомити: система адміністрування митних платежів жодним чином не функціонує як ізольований або автономний ост-

рівець. Її функціональний периметр значно ширший, аніж прості процедури, що виконуються безпосередньо на лінії митного контролю. Насправді, вона охоплює повноцінний цикл багатогранної інституційної взаємодії всіх структурних підрозділів Державної митної служби. Дана архітектура адміністрування глибоко вплетена в щоденну операційну діяльність широкого спектра інших державних інституцій, таких як Державна податкова служба, Державна казначейська служба, Міністерство фінансів, а також різноманітних суб’єктів приватного сектора – починаючи від банківських установ і надавачів платіжних послуг, і закінчуючи іншими учасниками ринку. Усі вони без винятку здійснюють свою діяльність, суворо дотримуючись вста-

новлених регуляторних вимог і принципів узгодженості, абсолютної прозорості та прогнозованості, що є запорукою стабільності [27].

Варто наголосити, що митний ризик-менеджмент відіграє критично важливу роль у забезпеченні безперервного та ефективного функціонування всієї системи митного адміністрування, і його значення в жодному разі не може бути недооцінене. Ця система є основним важелем, що впливає на динаміку наповнення Державного бюджету, здійснюючи як прямий, так і опосередкований вплив на процеси формування дохідної частини бюджету через вдосконалення механізмів адміністрування митних зборів і платежів. Так, системно важливими митними платежами є податок на додану вартість (далі – ПДВ), акцизний податок, мито. На рис. 3 представлена ретроспективна тенденція даних платежів.

Рис. 3. Показники динаміки та структури митних платежів у Зведеному бюджету України, 2020–2024 рр.

Джерело: складено авторами на основі [28].

Аналіз даних, представлених на рис. 3, чітко засвідчує, що податок на додану вартість з імпортованих товарів протягом останніх років стабільно виступає ключовим елементом у формуванні податкових надходжень, які адмініструються митними органами. Зокрема, у 2024 р. його частка в загальній структурі доходів практично сягнула показників довоєнного періоду. Слід відзначити, що динаміка зростання внеску від імпортного ПДВ значно випереджає темпи надходжень від внутрішнього ПДВ, та, історично, його обсяги є суттєво вищими. Це явище обумовлене, зокрема, значними обсягами відшкодування з бюджету, що, своєю чергою, істотно знижує чисті надходження від оподаткування, стягнутого на внутрішньому ринку. Надходження від імпортного податку на додану вартість вирізняються винятковою динамічністю, слугуючи водночас значним і чутливим джерелом фіскальних надходжень. Зокрема, у 2024 р. обсяги надходжень від митних платежів формувалися під подвійним

тиском: як через цілеспрямовані зміни в податковій політиці, що стосувалися окремих груп товарів, так і внаслідок впливу різноманітних зовнішніх економічних чинників, що постійно трансформуються. Наприклад, значне відновлення повного режиму оподаткування пального, яке відбулося у другій половині 2023 р., безперечно, стимулювало зростання відповідних надходжень до бюджету. Натомість, розширення у 2024 р. списку товарів, які підлягали звільненню від оподаткування при їхньому імпорті, очікувано спричинило протилежну динаміку. Крім того, на загальний фіскальний ландшафт суттєво впливали перманентні глобальні цінові тенденції та, безумовно, довготривалі наслідки повномасштабної військової агресії, що триває.

Попри те, що акцизний податок, стягнутий з імпортованої продукції, становить відносно невелику частку в загальній структурі митних надходжень, його значення є безперечно вагомим. За

даними, оприлюдненими Державною податковою службою, кінець 2024 р. відзначився істотним збільшенням обсягів надходження акцизного податку.

Загалом, протягом 2024 календарного року до загального фонду Державного бюджету України було мобілізовано значні 105 мільярдів гривень акцизного податку, що охоплює як продукцію вітчизняного виробництва, так і товари, ввезені з-за кордону. Цей показник демонструє вражаюче зростання на 40% порівняно з фінансовими результатами 2023 р. Характерною рисою адміністрування акцизного оподаткування є його відносна передбачуваність, що зумовлена значною мірою концентрацією основних надходжень лише в кількох ключових товарних групах, передусім у нафтопродуктах і тютюнових виробках. Однак, саме такий підвищений податковий тягар часто стимулює недобросовісних учасників ринку до пошуку та використання різноманітних схем ухилення від

сплати податків, зокрема через активізацію контр-абандних каналів для переміщення товарів, що, безумовно, призводить до посилення митних ризиків та ускладнює ефективний контроль. Що ж до ввізного мита та митних зборів, то вони, хоч і становлять відносно меншу частку в загальній сукупності надходжень, відіграють винятково важливу роль як ключові об'єкти для запровадження та реалізації ризик-орієнтованого контролю.

Слід зазначити, що після глибокого та суттєвого скорочення надходжень від податків на міжнародну торгівлю, які у 2022 році впали до критично низького рівня у 26 мільярдів гривень через руйнівні наслідки повномасштабних воєнних дій, у подальші періоди – 2023 і 2024 рр. – спостерігається їхнє поступове, але впевнене відновлення. Зазначене відновлення виявилось у зростанні на 40% у 2023 р. і на 20% у 2024 р. відповідно.

Для глибошого розуміння результативності митного ризик-менеджменту в адмініструванні митних платежів доцільно доповнити аналіз динаміки декларування дослідженням часу митного оформлення товарів, який відображено на рис. 4. Зазначений показник є одним із найбільш чутливих індикаторів ефективності роботи митних органів, оскільки він безпосередньо впливає на швидкість обігу товарів, рівень ділової активності, а отже – і на обсяги митних надходжень до Державного бюджету України. Зменшення тривалості митного оформлення імпорتنих, експортних і транзитних операцій є показником зниження адміністративних бар'єрів, збільшення прозорості процедур і вдосконалення механізмів управління в системі митного адміністрування.

Аналіз динаміки середнього часу оформлення за період 2020–2025 рр. показав значні по-

зитивні тенденції в напрямі підвищення ефективності. Особливо варто відзначити скорочення часу оформлення імпорتنих операцій, від вкрай великих значень у 2020 р. (близько 370, 390 хвилин в окремі місяці наприкінці року та понад 370 хвилин у січні 2021 р.) до середньої тривалості близько 80, 90 хвилин в окремі місяці 2024, 2025 років. Тим самим час оформлення був зменшений більш ніж у 4 рази. Серед причин такого розвитку подій слід відзначити впровадження з листопада 2020 р. нових електронних форм єдиних митних декларацій та активізацію роботи механізму «єдиного вікна» для міжнародної торгівлі. Це дозволило готувати й обробляти документи до фактичного надходження товарів, що, своєю чергою, розвантажувало кордон і скорочувало час фізичного оформлення.

Важливим індикатором оцінювання ефективності функціонування митного ризик-менеджменту у сфері адміністрування митних платежів виступають дані щодо митних декларацій (табл. 2), за якими проводився митний огляд відповідно до рішень, сформованих автоматизованою системою управління ризиками (далі – АСУР).

Київська митниця залишається найбільшим користувачем системи АСУР. У 2024 році нею було оформлено 14,74% митних декларацій під митними формальностями, визначеними системою, що відповідає середньому показнику по країні (10,15%) та свідчить про збалансований підхід у застосуванні автоматизації процедур і польових заходів. Тоді як, наприклад, Енергетична митниця має найвищий показник, 20,71%, що свідчить про чутливість ризик-орієнтованих систем у сфері обігу паливно-мастильних матеріалів, де традиційно спостерігаються великі обсяги операцій і високий рівень ризику зловживань. У цьому випадку Київська митниця може

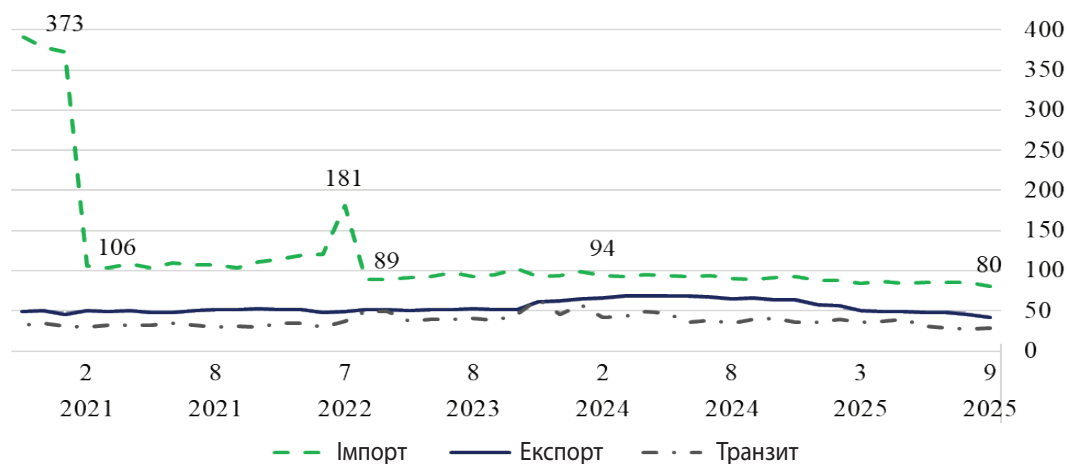

Рис. 4. Динаміка митного декларування та тривалості митного оформлення товарів

Джерело: складено авторами на основі [17].

Кількість митних декларацій, за якими проводився митний огляд за рекомендацією АСУР

№ з/п	Назва митниці	Огляд за АСУР	Кількість МД за рік	Співвідношення, %
1	Київська митниця	149 629	1 015 370	14,74
2	Львівська митниця	99 886	827 888	12,07
3	Волинська митниця	56 606	362 467	15,62
4	Енергетична митниця	41 225	199 029	20,71
5	Одеська митниця	29 562	257 046	11,50

Джерело: складено авторами на основі [29].

розглядатися як приклад системного використання інструментів АСУР: незважаючи на найбільший обсяг операцій, частка застосованих формальностей залишається в межах прийняттого рівня.

Водночас, порівняльний аналіз служить вказівкою для можливості поліпшення виявлення ризикових і аномальних операцій. Зокрема, це може бути досягнуто за рахунок актуалізації профілів ризику, у чому особливо потребують сфери, де існує підвищена ймовірність тіньової діяльності, такі як торгівля електронікою, фармацевтикою і транспортними засобами.

Отже, митний ризик-менеджмент в адмініструванні митних платежів, забезпечення їх прозорості та сприяння євроінтеграції повинен відбуватися в ініціативах, представлених у табл. 3.

Аналіз табл. 3 свідчить про наскрізний підхід до вдосконалення митного ризик-менеджменту шляхом поєднання цифровізації, аналітичних інструментів та організаційних змін. Запропоновані заходи охоплюють ключові напрями трансформації: інтеграцію даних, розвиток АСУР, посилення постмитного аудиту, покращення міжпідроздільної взаємодії. Визначені КРІ орієнтовані на підвищення ефективності контролю завдяки автоматизації процесів, скорочення часу обробки та зменшення частки ручних перевірок. Загалом реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню прозорості, результативності митного управління та фінансової ефективності системи.

ВИСНОВКИ

Результати порівняльного дослідження показують, що для України є доцільнішим еволюційний шлях розвитку системи управління ризиками, направлений на її технічну та аналітичну модернізацію, ніж її радикальна трансформація. Зміцнення інституційної спроможності митних органів і впровадження міжнародних кращих практик дають змогу отримувати вищі результати, ніж просто

наслідування стандартних рішень, які не беруть до уваги національний правовий і організаційний контекст.

Дослідження показало, що міжнародний досвід слід зараховувати переважно через адаптацію та розвиток наявних національних систем, а не шляхом їх радикальної зміни. Поєднання ризик-орієнтованого підходу до контролю, розвитку цифрової інфраструктури та впровадження партнерських моделей взаємодії з бізнесом становить основу модернізації митного адміністрування. Такий підхід може забезпечити не тільки зростання обсягів митних надходжень, а й підвищення прозорості та передбачуваності торговельних процедур. Застосування запропонованих рекомендацій може сприяти формуванню державної політики у сфері митної справи, удосконаленню внутрішніх процедур митних органів, подальшій гармонізації митного законодавства України з нормами Європейського Союзу, а також слугувати підґрунтям для подальших наукових досліджень у галузі митного адміністрування, фінансової експертизи договорів зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення прозорості в досягненні цілей сталого розвитку, зокрема «Партнерство заради сталого розвитку».

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Al-Shbail T. The impact of risk management on revenue protection: an empirical evidence from Jordan customs. *Transforming Government: People, Process and Policy*. 2020. Vol. 14. Iss. 3. P. 453–474. DOI: <https://doi.org/10.1108/TG-02-2020-0025>
2. Kim S.-B., Kim D. ICT implementation and its effect on public organizations: the case of digital customs and risk management in Korea. *Sustainability*. 2020. Vol. 12. No. 8. Art. 3421. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12083421>
3. Yereshko K., Khoma O., Pyslytsia A. Digitalization of customs procedures: current state and prospects.

Ініціативи митного ризику-менеджменту

Ініціатива	Конкретні кроки	KPI на 12 місяців
Формування єдиної data-архітектури та інтеграція «Єдиного вікна»	Провести аудит IT-ландшафту та наявних потоків даних; визначити пріоритетні джерела інформації; інтегрувати основні зовнішні джерела даних (ДПС, ДПСУ, WCO); впровадити єдиний підхід до обміну даними	Інтеграція щонайменше трьох зовнішніх джерел даних; 100% критичних бізнес-процесів ДМС підключено до єдиної платформи; скорочення часу обробки декларацій на 20%
Впровадження модулів машинного навчання та аналітики в ризик-профілюванні АСУР	Вдосконалити наявні моделі ризику; провалідувати на історичних даних; запустити пілот на 5 ключових товарних категоріях; інтегрувати модуль із деклараційними потоками	90% оглядів декларацій відбуваються за рекомендацією АСУР; точність прогнозування високоризикових партій $\geq$ 80%; скорочення ручних перевірок на 30%
Посилення постмитного аудиту	Перехід на ризик-орієнтований відбір суб'єктів; оцифрування процесів аудиту та автоматизація звітності; стандартизоване відстеження донарахувань	+50% стягнутих донарахувань; середня тривалість постмитної перевірки < 20 днів; 100% аудитів документально підтверджені в системі
Прискорений міжвідомчий процес стягнень	Стандартизувати форму повідомлень для БЕБ, ДБР, прокуратури; встановити SLA на передавання справ; впровадити електронне відстеження вилученого майна	Скорочення часу передачі справ на 40%; реалізація вилученого майна $\geq$ 50%; 100% справ проходять через електронний трекінг
Створення Performance Office та KPI-панелі	Заснувати Performance Office у структурі ДМС; розробити автоматизовану панель KPI з інтеграцією даних з усіх підрозділів; формувати та публікувати щоквартальні аналітичні звіти	Покриття KPI-панеллю всіх підрозділів митниці (100%); не менше 70% управлінських рішень прийнято на основі даних панелі; скорочення часу прийняття рішень на 25%

Джерело: складено авторами на основі [1–10; 14–22].

- Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2024. Vol. 11. No. 2. P. 103–115.
DOI: <https://doi.org/10.15330/jpnu.11.2.103-115>
- Karklina-Admine S., Cevers A., Kovalenko A., Auzins A. Challenges for customs risk management today: a literature review. *Journal of Risk and Financial Management*. 2024. Vol. 17. Iss. 8. Art. 321.
DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm17080321>
  - Trang T. V., Le D. H., Nam V. T., et al. Customs risk management in Vietnam during digital transformation: toward an intelligent customs model. *Global Trade and Customs Journal*. 2023. Vol. 18. Iss. 4. P. 160–173.
DOI: <https://doi.org/10.54648/gtcj2023017>
  - Ylonen M., Aven T. A new perspective for the integration of intelligence and risk management in a customs and border control context. *Journal of Risk Research*. 2023. Vol. 26. Iss. 4. P. 433–449.
DOI: <https://doi.org/10.1080/13669877.2023.2176912>
  - Коломієць Г. Б., Волковський Є. І., Пислиця А. В. Ефективність митного посередництва: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63>
  - Рудик Н. В., Славкова А. А., Захожай К. В. Вплив митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність в умовах кризових потрясінь. *Бізнес Інформ*. 2025. № 1. С. 208–219.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-208-219>
  - Захожай К. В., Бороденко Т. М., Коломієць Г. Б. Митний пост-аудит у системі управління ризиками економічної безпеки держави в умовах глобальних потрясінь. *Економічний простір*. 2025. № 202. С. 115–124.
DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.202.115-124>
  - Al-Ababneh H. A., Tsiapa A., Rudyk N., et al. Modeling the risks of the exporter's company in times of crisis. *Theoretical and Practical Research in Economic Fields*. 2025. Vol. 16. No. 1. P. 142–154.
DOI: [https://doi.org/10.14505/tpref.v16.1\(33\).12](https://doi.org/10.14505/tpref.v16.1(33).12)
  - Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
  - Податковий кодекс України. Розділ V «Податок на додану вартість» від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
  - Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

14. World Trade Organization. URL: <https://www.wto.org/index.htm>
15. The Union Customs Code (UCC). URL: <https://taxation-customs.ec.europa.eu>
16. Authorised Economic Operator (AEO). URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/authorised-economic-operator_en
17. Статистика та реєстри. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
18. SAFE Framework of Standards. *World Customs Organization*. URL: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-2025_en.pdf?la=en
19. Risk Management Compendium. *World Customs Organization*. URL: <https://www.wcoomd.org/en/Topics/Facilitation/Instrument%20and%20Tools/Tools/Risk%20Management%20Compendium>
20. The Revised Kyoto Convention. *World Customs Organization*. URL: https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx
21. Agreement on Trade Facilitation. *World Trade Organization*. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/tfa_e.htm
22. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. URL: <https://www.iso.org/ru/standard/65694.html>
23. Customs Risk Management Framework (CRMF). *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-risk-management/customs-risk-management-framework-crmf_en
24. Import Control System 2 (ICS2). *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-security/import-control-system-2_en
25. Authorised Economic Operator (AEO). *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/authorised-economic-operator_en
26. WCO Guidelines for Post-Clearance Audit (PCA). *World Customs Organization*. URL: <https://rocb-europe.org/uploads/1/e-training/materials/en/pca/3-wco-pca-guidelines-volume-1.pdf>
27. Митний кодекс України. Ст. 561 «Взаємодія митних органів з іншими органами виконавчої влади». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
28. European Union. URL: https://european-union.europa.eu/index_en?prefLang=ru
29. Розгляд спорів у судовому порядку. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/rozgliad-sporiv-u-sudovomu-poriadku>

REFERENCES

- Al-Ababneh H. A., Tsiapa A. & Rudyk N. (2025). Modelling the risks of the exporter's company in times of crisis. *Theoretical and Practical Research in Economic Fields*, 1(33)(16), 142–154. [https://doi.org/10.14505/tpref.v16.1\(33\).12](https://doi.org/10.14505/tpref.v16.1(33).12)

- Al-Shbail T. (2020). The impact of risk management on revenue protection: an empirical evidence from Jordan customs. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 3(14), 453–474. <https://doi.org/10.1108/TG-02-2020-0025>
- Authorised Economic Operator (AEO). https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/authorised-economic-operator_en
- Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- European Commission. *Customs Risk Management Framework (CRMF)*. https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-risk-management/customs-risk-management-framework-crmf_en
- European Commission. *Import Control System 2 (ICS2)*. https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-security/import-control-system-2_en
- European Commission. *Authorised Economic Operator (AEO)*. https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/authorised-economic-operator_en
- European Union. https://european-union.europa.eu/index_en?prefLang=ru
- ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. 2018. <https://www.iso.org/ru/standard/65694.html>
- Karklina-Admine S., Cevers A., Kovalenko A. & Auzins A. (2024). Challenges for customs risk management today: a literature review. *Journal of Risk and Financial Management*, 8(17). Art. 321. <https://doi.org/10.3390/jrfm17080321>
- Kim S.-B. & Kim D. (2020). ICT implementation and its effect on public organizations: the case of digital customs and risk management in Korea. *Sustainability*, 8(12). Art. 3421. <https://doi.org/10.3390/su12083421>
- Kolomiets H. B., Volkovskiy Ye. I. & Pyslytsia A. V. (2024). Efektyvnist mytnoho poserednytstva: suchasni vyklyky ta perspektyvy rozvytku [Efficiency of customs mediation: modern challenges and development prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 65. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63>
- Mytnyi kodeks Ukrainy. St. 561 «Vzaiemodiia mytnykh orhaniv z inshymy orhanamy vykonavchoi vlady» [Customs Code of Ukraine. Art. 561 "Interaction of customs authorities with other executive authorities"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
- Mytnyi kodeks Ukrainy vid 13.03.2012 r. № 4495-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
- Podatkovi kodeks Ukrainy. Rozdil V «Podatok na dodanu vartist» vid 02.12.2010 r. № 2755-VI [Tax Code of Ukraine. Section V "Value Added Tax" of 02.12.2010 No. 2755-VI]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- Rozghliad sporiv u sudovomu poriadku. *Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy* [Consideration of disputes in court. State Customs Service of Ukraine]. <https://customs.gov.ua/rozgliad-sporiv-u-sudovomu-poriadku>
- Rudyk N. V., Slavkova A. A. & Zakhochai K. V. (2025). Vplyv mytnoho rehuliuвання na zovnishnoekonomichnu

- dialnist v umovakh kryzovykh potriasin [Impact of customs regulation on foreign economic activity in conditions of crisis shocks]. *Biznes Inform*, 1, 208–219.
<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-208-219>
- Statystyka ta reiestry. *Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy* [Statistics and registers. State Customs Service of Ukraine]. <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
- The Union Customs Code (UCC). <https://taxation-customs.ec.europa.eu>
- Trang T. V., Le D. H. & Nam V. T. (2023). Customs risk management in Vietnam during digital transformation: toward an intelligent customs model. *Global Trade and Customs Journal*, 4(18), 160–173.
<https://doi.org/10.54648/gtcj2023017>
- World Customs Organization. *The Revised Kyoto Convention*. https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx
- World Customs Organization. *Risk Management Compendium*. <https://www.wcoomd.org/en/Topics/Facilitation/Instrument%20and%20Tools/Tools/Risk%20Management%20Compendium>
- World Customs Organization. (2025). *SAFE Framework of Standards*. https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-2025_en.pdf?la=en
- World Customs Organization. *WCO Guidelines for Post-Clearance Audit (PCA)*. <https://rocb-europe.org/uploads/1/e-training/materials/en/pca/3-wco-pca-guidelines-volume-1.pdf>
- World Trade Organization. *Agreement on Trade Facilitation*. https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/tfa_e.htm
- World Trade Organization. <https://www.wto.org/index.htm>
- Yereshko K., Khoma O. & Pyslytsia A. (2024). Digitalization of customs procedures: current state and prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 2(11), 103–115.
<https://doi.org/10.15330/jpnu.11.2.103-115>
- Ylonen M. & Aven T. (2023). A new perspective for the integration of intelligence and risk management in a customs and border control context. *Journal of Risk Research*, 4(26), 433–449.
<https://doi.org/10.1080/13669877.2023.2176912>
- Zakhozhai K. V., Borodenko T. M. & Kolomiets H. B. (2025). Mytnyi post-audyt u systemi upravlinnia ryzykamy ekonomichnoi bezpeky derzhavy v umovakh hlobalnykh potriasin [Customs post-audit in the system of risk management of the economic security of the state in conditions of global shocks]. *Ekonomichniy prostir*, 202, 115–124.
<https://doi.org/10.30838/EP.202.115-124>

Стаття надійшла до редакції / Received: 08.03.2026
 Статтю прийнято до публікації / Accepted: 21.03.2026
 Оприлюднено / Published: 30.04.2026